

WEB ACCESSIBILITY

Wprowadzenie do dostępności cyfrowej

Wojciech Kutyła



Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Redaktor prowadzący: Magdalena Dragon-Philipczyk

Projekt okładki: Studio Gravite / Olsztyn

Obarek, Pokoński, Pazdrijowski, Zaprucki

Ilustracja na okładce: AdobeStock

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel. 32 230 98 63

e-mail: onepress@onepress.pl

WWW: <https://onepress.pl> (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<https://onepress.pl/user/opinie/webacc>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

ISBN: 978-83-289-1545-9

Copyright © Wojciech Kutyla 2025

Printed in Poland.

- [Kup książkę](#)
- [Poleć książkę](#)
- [Oceń książkę](#)

- [Księgarnia internetowa](#)
- [Lubią to! » Nasza społeczność](#)

Spis treści

- 5 Wprowadzenie
- 15 O wykluczeniu i przywilejach
- 23 Twoje ulubione pytania
- 31 Realne doświadczenie dostępności
- 41 Jak różni ludzie korzystają z rozwiązań cyfrowych?
- 47 Dostępność jako ekosystem
- 63 Jakie umiejętności są przydatne w pracy z dostępnością cyfrową?
- 67 WCAG, czyli Web Content Accessibility Guidelines
- 79 Najczęstsze problemy i sposoby ich unikania
- 165 O pułapkach frameworków
- 169 Spacer pod górkę, czyli codzienna praca z dostępnością
- 179 Audyty dostępności rozwiązań cyfrowych
- 203 Twoja dostępność będzie tylko tak dobra, jak Twoja organizacja
- 213 Przyszłość dostępności cyfrowej

217	Zakończenie
219	Więcej o dostępności w Internecie
220	Książki warte przeczytania
221	Słowniczek

O wykluczeniu i przywilejach

W tym rozdziale wskazuję na sposób myślenia, który może pomóc Ci w pracy z dostępnością cyfrową. Opowiadam o tym, czym jest niepełnosprawność oraz dlaczego warto przyjrzeć się zagadnieniu wykluczenia społecznego. Opisuję też koncept W.E.I.R.D, którego znajomość pomaga w zrozumieniu pojęcia przywileju. Zachęcam też do zadawania sobie pytań, które mogą rzucić nowe światło na proces projektowania usług i produktów cyfrowych.

Aby postawić pierwszy krok na drodze do pracy z dostępnością cyfrową, zdaj sobie sprawę z własnych przywilejów. Postaraj się również zrozumieć, w jaki sposób rzeczywistość wyklucza Cię na co dzień. Najczęściej doświadczamy jednego i drugiego. Trudno jest mi wyobrazić sobie osobę, która jest stuprocentowo uprzywilejowana. Wykluczenie społeczne to bardzo skomplikowany system nakładających się czynników. To zjawisko nazywamy interseksjonalnością. Zmapowanie go, a raczej pełne zrozumienie, jest bardzo trudne. Nawet spoglądając na to przez dość płytki pryzmat przywilejów związanych ze statusem społecznym czy ekonomicznym, zauważysz, że każdemu jest czasem trudno. Osoba wykształcona może być dyskryminowana ze względu na płeć. Osoba, która ma do dyspozycji duże zasoby finansowe, także może być dyskryminowana, choćby ze względu na zdrowie czy pochodzenie. Żyjemy w tak zwanej matrycy dominacji, to znaczy w ustroju, który poprzez kombinację czynników wyposaża nas w przywileje,

jednocześnie marginalizując. Najprościej ilustruje to sytuacja kobiet w Polsce, które pomimo przywilejów są notorycznie dyskryminowane systemowo i społecznie. Albo osób niepełnosprawnych, które doświadczają wykluczenia na co dzień. Jestem pewien, że i Ty doświadczasz często poczucia wykluczenia. Próbując odnaleźć się w świecie, być może napotykasz odrzucenie.

Przed ignorancją może uratować nas jedynie obserwacja i wnikliwa analiza tego, co do nas dociera. Czytaj, oglądaj, patrz, słuchaj. Walker Evans, jeden z moich ulubionych fotografów, powiedział: „Gap się, słuchaj; wciskaj nos, gdzie możesz. Ucz się aż do śmierci. Nie będziesz tutaj długo”⁴. Staraj się rozumieć to, co widzisz dookoła siebie. Obserwuj, jak system, w którym przyszło nam żyć, i uwarunkowania determinują różny dostęp do wiedzy, pracy czy dóbr. Rozpoznawaj nierówności dookoła siebie i pamiętaj cały czas o różnorodnym kontekście.

Wszystko, co przeczytasz na kartach tej książki, oparłem na swoich obserwacjach, tym, czego się nauczyłem, oraz praktyce zawodowej — swojej i innych osób zajmujących się tematem. Moja praca i sytuacja na pewno różnią się jakoś od Twojej. Od lat mieszkam w Wielkiej Brytanii, kraju, w którym niepełnosprawność traktuje się zupełnie inaczej niż w Polsce (co nie oznacza, że idealnie!). Literatura, po którą sięgnąłem, jest owocem pracy osób z całego świata. Różnią nas czynniki ekonomiczne i gospodarcze, geopolityczne, a także związane z religią czy wykształceniem. Historia niepełnosprawności i wykluczenia w każdym kraju jest inna. Inny jest też obecny status tych zagadnień w ujęciu społecznym. Pamiętaj o tym, czytając tę książkę, i stosuj się do zawartych w niej wskazówek, próbując trzeźwo podchodzić do rzeczy. Nie traktuj tej nowej wiedzy bezkrytycznie. Filtruj ją przez swoje rozumie-

⁴ <https://humanthing.works/links/lshr9>

nie tematu i oczekiwania stawiane Ci przez otoczenie zawodowe oraz społeczeństwo, którego częścią jesteś.

Nie da się praktykować UX czy programować bez skupienia się na ludziach i ich potrzebach. Chciałbym przestrzec Cię jednak przed empatią w tradycyjnym, prostym znaczeniu tego słowa. Bardziej niż empatii, czyli współczucia, potrzebujemy sprawczości i działania. Sam fakt zauważenia społecznej nierówności czy problemu, z którym boryka się osoba używająca produktu lub usługi cyfrowej, nie wystarczy. Jeśli możesz, zareaguj i zrób, co jesteś w stanie, by odpowiedzieć na problem. Często w swojej pracy spotykam się z zespołami, w których panuje swoista stagnacja; nawet zauważając problem, nie odpowiadają na niego lub spychają odpowiedzialność na kogoś innego. Kiedyś zwykło się nawet mawiać, że „błąd jest zazwyczaj między krzesłem a klawiaturą”. Takie podejście pokutuje wciąż w wielu firmach, często wspomagane przez wymówki związane z brakiem czasu i pieniędzy. Jak się zapewne przekonasz po przeczytaniu tej książki, praca z dostępnością nie musi być ani specjalnie droga, ani czasochłonna. Nie daj się ponieść empatii, która do niczego nie prowadzi. Najlepiej po prostu działaj. Weź też pod uwagę, że często ktoś może nie potrzebować naszego współczucia. Trzeba to uszanować i myśleć o pragmatycznym rozwiązywaniu ludzkich problemów. Zwróć w tym wszystkim uwagę na siebie i zadбай o pracę zgodnie ze swoimi wartościami. Działanie prowadzące do wypalenia zawodowego nie pomoże Ci w praktyce. Zachowaj rozsądek.

Wszyscy jesteśmy osobami dziwnymi, czyli W.E.I.R.D

Ten skrót oznacza *Western, Educated, Industrialised, Rich and Democratic*⁵. Pierwszy raz posłużyli się nim badacze kwestionujący osiągnięcia nowoczesnej psychologii. Okazuje się bowiem, że większość badań tworzących podwaliny zachodniej psychologii była wykonywana na studentach prestiżowych psychologicznych wydziałów wielkich amerykańskich i europejskich uczelni. Usłyszałem o tym od kolegi po fachu, Alastaira Somerville'a. W jednej z prezentacji zwrócił moją uwagę na to, jak małą częścią populacji światowej jest nasza „cywilizacja Zachodu”. Tymczasem każde z nas jest tylko kroplą w morzu różnorodności. Technologia, której używamy na co dzień, jest produktem głównie męskich, białych, wykształconych głów i rąk. Żyjemy w patriarchalnym świecie, w którym kobiety od tysiącleci spychane były na margines. Wszystko, czym się otaczamy, jest tak naprawdę zaprojektowane dla osób takich jak ja: heteroseksualnych, białych mężczyzn w sile wieku. Pomyśl o testowaniu bezpieczeństwa samochodów tylko w oparciu o męskie manekiny⁶. Czy takie pojazdy będą bezpieczne dla osób o posturze ciała innej niż „typowa”, męska? Innym przykładem mogą być badania przeprowadzone w Stanach Zjednoczonych służące opracowaniu „uśrednionego” fotela dla pilotów sił powietrznych⁷. To się nie udało; badacze (także mężczyźni) doszli do wniosku, że nie ma niczego takiego jak „uśredniony” pilot! Mamy zróżnicowane kształty ciał, elastyczność i wydajność naszych umysłów jest różna, inaczej postrzegamy rzeczywistość. Tymczasem staramy się wszystko wpisać w kilka sztywnych ram, które przychodzą nam do głowy w pierwszych odruchach. Usilnie skracamy w stronę W.E.I.R.D, nawet jeśli tego nie zauważamy.

⁵ „Pochodzący z Zachodu, wykształceni, zindustrializowani, bogaci i demokratyczni” — w wolnym przekładzie.

⁶ <https://humanthing.works/links/z0vzb>

⁷ <https://humanthing.works/links/ewq69>

Jaki ma to wpływ na naszą pracę nad projektowaniem produktów i usług cyfrowych? Najlepiej patrzeć na to przez pryzmat uwielbianych przez nas przez lata „przypadków brzegowych” (ang. *edge cases*). Opracowując jakieś rozwiązanie, zazwyczaj skupialiśmy się na „średnim” użytkowniku, którego historię ubieraliśmy w zgrabne persony. Wszystkie osoby, które nie pasowały nam do wzorca, traktowaliśmy jako przypadki brzegowe — takie, które są nietypowe. Zakładając, że zaprojektowanie usługi dla naszych uśrednionych, ujednoliconych person spełni jednocześnie potrzeby tych nietypowych użytkowników, często popełnialiśmy błędy. W efekcie większość usług i produktów, przy których pracowałem, była tak naprawdę stworzona dla... osób, które je projektowały. Z pełnym lub prawie całkowitym pominięciem różnorodności. Nie chcę teraz w pełni negocjować przydatności person. To bardzo ciekawe i praktyczne narzędzie, które może pomóc nam w zaczepieniu się na potrzebach grup docelowych, ich problemach i oczekiwaniach. Jednak warto pamiętać, że dobre projektowanie działa „od dołu do góry”. Wymaga rozpoznania potrzeb osób najbardziej marginalizowanych i skierowania się ku nim. Kiedy je zbadamy, łatwiej nam będzie zaspokoić wymagania wszystkich osób, także tych „typowych”. Świetnego przykładu dostarcza właśnie praca z dostępnością cyfrową. Pisząc stronę internetową i opierając ją na dobrze skonstruowanej, semantycznej strukturze, zadbasz o potrzeby osób używających nawigacji klawiaturowej i czytników ekranowych. A robiąc to, jednocześnie doskonale zadbasz o potrzeby wszystkich innych osób, które wygodnie korzystają z myszy. Projektując dla osób najmniej uprzywilejowanych, możemy uniknąć błędu poznawczego, który wprowadza nas w mylne przekonanie o tym, że doskonale znamy zachowania i oczekiwania naszych klientów. Wymaga to badań, które muszą przynieść odpowiedzi na ulubione pytanie osób zajmujących się projektowaniem: „Jakie racjonalne podstawy ma to rozwiązanie?”.

Pamiętaj jednak o tym, że na testach czy badaniach potrzeb użytkowników temat W.E.I.R.D się nie kończy. Zasada jest prosta — nie da się zaprojektować produktu dla kobiet czy osób z niepełnosprawnościami, nie angażując ich do pracy projektowej. A jednak robiliśmy tak przez lata, tworząc rozwiązania zoptymalizowane tylko dla ich twórców (celowo nie piszę „twórczyni”). Pora odrzucić ten skostniały paradygmat budowania stron i aplikacji internetowych tylko pod dyktando interesariuszy. Zadaniem osób zajmujących się tworzeniem i rozwijaniem produktów i usług cyfrowych, a zatem UX-ów, programujących, tworzących treść — oraz wielu innych — jest rozpoznawanie barier, które stoją przed ludźmi. I regularne ich pokonywanie.

Przemysł i wyciągnij wnioski

1. Jakie przywileje wpływają na Twoje życie? W jaki sposób na co dzień doświadczasz dyskryminacji?
2. Porozmawiajcie o przywilejach i wykluczeniu w pracy oraz w swoim kręgu znajomych, praktykujących projektowanie usług cyfrowych. To otworzy Wam oczy na zagadnienia, których często na co dzień nie zauważacie. Możecie w ramach ćwiczenia przeprowadzić dyskusję, w której w parach zastanowicie się nad tym, jakie macie przywileje i co Was wyklucza, po czym zapisać swoje przemyślenia w dwóch listach. Na przykład ktoś może szybko czytać, ale mieć słabą koordynację ruchową, co wyeliminuje taką osobę z większości gier zręcznościowych. Porównajcie listy w większej grupie. Jakie wnioski widać na pierwszy rzut oka?
3. Czy macie do czynienia z mikroagresjami? Mikroagresje wpływają na to, że czujemy się osobami wykluczonymi (na przykład kiedy osoba niebinarna jest zmuszana w formularzach

wybierać między dwiema płciami). O ile nie są niezwykle bolesne, kiedy wydarzają się rzadko, to — po jakimś czasie — kumulują się w dojmujące uczucie wykluczenia. Wyobraź sobie na przykład, że konieczność użycia jakiegoś przestarzałego systemu informatycznego w pracy zmusza Cię do codziennego „przyklejania” oczu do monitora ze względu na słabo widoczny tekst na przyciskach. To może być naprawdę denerwujące, chociaż zagryzasz zęby i to robisz. A więc zastanów się, gdzie widzisz mikroagresje na co dzień. Potem pomyśl o tym, czy Twój produkt lub usługa cyfrowa wprowadzają mikroagresje w życie innych. Jeśli tak, to jakie?

4. Przyjrzyj się własnym zachowaniom. Czego oczekuje od Ciebie społeczeństwo na co dzień? W jaki sposób to, co chcesz robić, albo to, jak się zachowujesz, „odstaje od normy”? Czy zauważasz dookoła siebie osoby, które oceniasz przez pryzmat „nieprzystawania” do rzeczywistości? Jakie to ma skutki społeczne? Jak wpływa na Twoją codzienną praktykę zawodową?
5. Popatrz na osoby, których używasz na co dzień w pracy (lub takie z poprzednich projektów). Jak bardzo uśredniały one zachowania i preferencje osób, dla których projektujesz na co dzień? Czy wynikają lub wynikły z tego jakieś problemy? Zastanów się, jak te uproszczenia wpłynęły (lub wpływają) na jakość usługi lub produktu, którym się zajmujesz.
6. Spróbuj przez jakiś czas stosować na co dzień termin „osoby używające moich rozwiązań cyfrowych” lub po prostu „osoby klienckie”. Po tygodniu takich prób zrób małe podsumowanie. Jak się z tym czujesz? Czy wprowadza to jakąś różnicę w Twojej praktyce zawodowej?

7. Jeśli pracujesz w języku angielskim, spróbuj przekonać się do mówienia *folks*, *people* albo *peeps*, ewentualnie *pals*, kiedy zwracasz się do grupy, zamiast mówić *guys* (który to zwrot sugeruje osoby płci męskiej)⁸. Jak czują się z tym osoby dookoła Ciebie?
8. Porozmawiaj z osobą używającą na co dzień technologii wsparcia dostępności o jej doświadczeniach. Zapytaj o jakąś czynność, która Tobie nie sprawia najczęściej żadnego problemu, na przykład o zarezerwowanie stolika w restauracji z wykorzystaniem Internetu. Czy ta rozmowa wzbogaciła jakos Twoje rozumienie barier, na które natykają się osoby niepełnosprawne?
9. Spróbuj zapytać o to osobę, która nie identyfikuje się jako „mężczyzna” lub „kobieta”. Jak taka sytuacja wpływa na jej doświadczenie?

⁸ W kulturze anglosaskiej. Może się jednak okazać, że w innym kontekście kulturowym zwrot *guys* będzie w porządku (na przykład w potocznym amerykańskim angielskim), ale dlaczego nie spróbować trochę zmienić przyzwyczajenia i zacząć używać zwrotu neutralnego?

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —



1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion 

Jak tworzyć produkty i usługi cyfrowe, by były dostępne dla każdego?

W czerwcu 2025 roku wejdzie w życie Europejski Akt o Dostępności (ang. European Accessibility Act, EAA). Od tego momentu organizacje sektora publicznego i prywatne przedsiębiorstwa będą zobligowane do wprowadzenia na swoich stronach internetowych i w aplikacjach mobilnych rozwiązań zgodnych z zasadami dostępności cyfrowej. W ten sposób zadbają o potrzeby wszystkich osób, biorąc pod uwagę ich preferencje i możliwości.

Co to znaczy, że strona internetowa albo aplikacja jest dostępna i inkluzywnie zaprojektowana? Jak ją zbudować? Od czego rozpocząć swoją podróż, której celem jest zwiększenie kompetencji zawodowych w dziedzinie dostępności cyfrowej? Wszystkiego dowiesz się z tego poradnika. Jego autor w przystępny sposób przybliży powody, dla których dostępność jest ważna. Przytacza przykłady wykluczeń i pokazuje ich konsekwencje. Omawia zagadnienia związane z niewykluczającym projektowaniem. Podpowiada gotowe rozwiązania i daje wskazówki pozwalające łatwiej programować dostępne strony internetowe, a także aplikacje mobilne.

 onepress	 Helion	KOD KORZYŚCI <i>Sięgnij po więcej!</i> ▶	
	helion.pl	ISBN 978-83-289-1545-9	
	HELION S.A. ul. Kościuszki 1c 44-100 Gliwice tel.: 32 230 98 63 helion@helion.pl	 9 788328 915459	
Cena: 79,00 zł			